

Explanatio sancti Thome

incarnationis xpi totū est opus charitatis. **Mat** q in carnatus est: ex charitate processit supra. 2. Propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos etc. **Quero** mortuus fuit ex charitate processit. **Job**. 15. **Maiores** hac dilectione nemo habet etc. infra. 5. **Xps** dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo. propter hoc dicit gregorius. **Inestimabilis dilectio charitatis** ut seruū redimeres filium tradidisti. **Et** ideo scire charitatem xpi est scire omnia misteria incarnationis xpi et redemptionis nostre que ex immensa charitate dei processerunt: que quidem charitas excedit omnem intellectum creatum et omnium scientiarum: cum sit incomprehensibilis cogitatu. **Et** ideo dicit. **Supereminente scientie scilicet nature et omnis intellectus creati.** **Phil.** 4. **Et** pax dei que exuperat omnem sensum **Charitatem xpi** id est quam deus pater fecit per xpm. 2. cor. 5. **Deus** erat in xpo mundum reconcilians sibi. **Alio** modo potest legi ut referatur ad perfectionem charitatis nostre. **Quasi** dicat. **Corroboramini** in charitate radicati et fundati: et hoc ut possitis comprehendere non solum cognoscendo cum omnibus sanctis. quia hoc donum scilicet charitatis commune est omnibus. cum nullus possit esse sanctus sine charitate ut dicitur **Eph.** 3. **Possitis** in quo comprehendere que sit latitudo scilicet charitatis que se extendit usque ad inimicos. ps. **Latam** mandatum tuum nimis. **Lata** est enim charitas ad suam diffusionem. ps. **Eduxit** me in latitudinem domus domini. **Longitudo** autem eius attendit quantum ad sui perseverantiam quia nunquam deficit sed hic incipit et perficitur in gloria. 1. cor. 13. **Charitas** nunquam excidit. **Can.** ultio. **Que** multe non potuerunt extinguere charitatem. **Sublimitas** autem eius attendit quantum ad intentionem celestium: ut scilicet deus non diligat propter temporalia. quia huiusmodi charitas esset infirma: sed ut diligatur propter se tantum. **Job**. 40. **In** sublime erigere et esto gloriosus. **Pro** fundum vero attenditur quantum ad originem ipsius charitatis. **Item** hoc quod deum diligimus non est ex nobis sed a spiritu sancto. quia ut dicitur **Ro.** 5. **Charitas** dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum etc. **Hoc** ergo quod vnus non venit ex profundo diuine predestinationis. **Ecc.** 1. **Profundum** abyssi quis dimensus est? **Ergo** ut possitis comprehendere id est perfecte consequi cum omnibus sanctis que sit latitudo ut extendatur charitas vestra usque ad inimicos. que sit longitudo ut scilicet nunquam deficit: at que sit sublimitas ut scilicet propter seipsum deus diligatur et profundum scilicet predestinationis etc. **Sciendum** est autem hic quod xps in cuius potestate fuit eligere genus mortis quod vellet: quod ex charitate mortem subiit. elegit mortem crucis in qua predicte quatuor dimensiones sunt. **Ibi** est latitudo scilicet in ligno transuerso: cui affixe sunt manus. quia opera nostra debent per charitatem dilatari usque ad inimicos. ps. **Eduxit** me in latitudinem domus domini. **Ibi** est longitudo in ligno erecto cui innitit totum corpus quia charitas debet esse perseverantia que sustinet et saluat hominem. **Matth.** 10. **Qui** autem perseverauerit usque in finem hic saluus erit. **Ibi** est sublimitas in ligno superiori cui caput inheret. quia spes nostra debet eleuari ad eternam et diuinam. 1. cor. 11. **Caput** viri xps est. **Ibi** etiam est profundum in ligno quod latet sub terra et sustinet crucem: et tamen non videtur. quia profundus amoris diuini sustinet nos: nec tamen videtur. quia ratio predestinationis ut dictum est excedit intellectum nostrum. **Sic** ergo debemus comprehendere virtutem charitatis nostre et xpi et adhuc scire charitatem xpi supereminente scientie scilicet humane. quia nullus potest scire quantum xps dilexit nos. vel scire etiam charitatem scientie xpi. id est que habet cum scientia xpi. **Charitatem** dico supereminente alij charitati que est sine

scientia. **Sed** nunquid est verum quod charitas que est cum scientia supereminet charitati que est sine scientia. et videtur quod non. quia sic malus theologus esset supereminens maioris charitatis quam sancta vetula. **Respondedo** dico quod hoc intelligitur de scientia afficiente. **Item** ex vi cognitionis inducitur ad magis diligendum. quia quanto deus magis cognoscitur: tanto et magis diligitur. **Propter** quod petebat Augustinus nouerim te nouerim me. **Et** hoc dicitur propter quosdam qui habent zelum dei: sed non finem scientiam. **Alium** enim charitatem supereminet charitas cum habeatur scientia christi. **Consequenter** cum dicit. **Et** impleamini etc. **Ponit** cognitionis diuine efficaciam dicens: **Et** impleamini in omnem plenitudinem dei id est ut habeatis perfectam participationem omnium donorum dei. ut scilicet habeatis plenitudinem virtutum et possessionem beatitudinis quam quidem efficit charitas. **Ecc.** 24. **Transite** ad me omnes qui concupiscitis me etc. **Consequenter** sequitur illa pars. **Et** autem qui potens etc. **In** qua apostolus agit deo gratias de sue petitionis exauditione. **Circa** quod tria facit. quod primo ponit potestatem dei qua postulata concedit. **Secundo** post testatis exemplum ibi. **Secundum** virtutem que operatur in nobis etc. **Tertio** materiam gratiarum actionis ibi. **Ipsi** gloria etc. **Potestatem** autem dei describit infinitam dicens. **Et** autem scilicet deo christo et deo patri. qui potens est omnia facere etc. **Exod.** 15. **Omnipotens** nomen eius. **Ro.** ultimo. **Et** autem qui potens est vos confirmare iuxta euangelium etc. **Et** hoc superabundanter facere in nobis omnia que sciamus petere per affectum aut intelligere per intellectum. et hoc est quod dicitur quod petimus aut intelligimus. **Exemplum** autem huiusmodi abundantie in nobis exhibite ostendit dicens: **Secundum** virtutem quam operatur in nobis. **Quasi** dicat. **Apparet** si attendamus ea que operatus est in nobis scilicet hominibus. **Item** nec affectus nec intellectus humanus potuissent considerare vel intelligere vel petere a deo quod fieret homo: et quod homo efficeret deus et consors nature diuine. que tamen sine virtute operatur in nobis. et hoc in incarnatione filii sui. 2. **Pet.** 1. **Et** per hoc efficaciam diuine consortes nature. **Unde** de his dicit. **Ecc.** 18. **Quis** sufficit enarrare opera illius? **Quis** enim inuestigabit magnalia illius. virtutem autem magnitudinis que annuntiabit? **Et** operatus est in nobis scilicet apostolus quibus dedit gratiam euangelizandi inuestigabiles diuitias christi et illuminare omnes que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo ut dictum est supra eodem capitulo. **Materia** autem gratiarum actionis dicitur esse duplex beneficium quod nobis contulit deus. **Primum** est ecclesie institutio. **Secundum** est filii incarnationis. **Dicit** ergo **Ipsi** scilicet deo patri gloria sit supple in ecclesia id est per his que fecit in ecclesia quam instituit quo ad primum in christo id est per christum vel pro christo quem nobis dedit. **Ipsi** in quo sit gloria ut gloriosus appareat non solum in presenti sed in omnes generationes seculi seculorum. id est seculi omnia continentis. 1. **Thy.** 1. **Regi** autem seculorum inmortali inuisibili soli deo honor et gloria in secula seculorum Amen.

Capitulum quartum.

O **B**secro itaque vos ego vincit in domino: ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate et mansuetudine: cum patientia supportantes iniuriam in charitate. **Solliciti** seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. **Unum** corpus et vnus spiritus scilicet vocati estis in vna spe vocationis vestre.

in epistolam ad Ephesios III

Supra commemoravit apostolus divina beneficia: per que unitas ecclesie constituitur et conservatur: hic monet eos apostolus ad permanendum in ecclesie unitate. Circa quod duo facit. quia primo monet eos ut in ipsa unitate perseverent. Secundo instruit eos quod in ea permaneant: ibi. Hoc ergo dico et testificor in domino etc. Item prima in duas. quia primo monet eos ad servandam ecclesiasticam unitatem. Secundo proponit ipsius ecclesiastice unitatis formam ibi. Unus dominus. una fides etc. Prima iterum in tres. Primo premitit quedam inductiva ad servandam ecclesiasticam unitatem. Secundo ponit monitionem ibi. Cum omni humilitate etc. Tertio ostendit monitionis finem ibi. Solliciti servare etc. Inducit autem ex tribus ad servandam ecclesiasticam unitatem. Primo ex charitatis affectu. Secundo ex commemoratione suorum vinculo. Tertio ex consideratione divinorum. Charitatis autem affectus insinuat per obsecrationes. Unde dicit. Itaque ex quo tot beneficia a domino receptis obsecro vos cum tam imperare possem: sed propter humilitatem magis obsecro. puerb. 18. dicitur. Cum obsecrationibus loquitur pauper. Item propter charitatem que magis movet ad opus quam timor. philemon. 1. Fiduciam habes in christo iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet propter charitatem magis obsecro etc. Ex commemoratione vero suorum vinculo inducit eos dicens. Ego vincens in domino. Ex quibus inducit eos prope tria. Primo quia amicus magis copatur amico afflictio et nititur in pluribus facere voluntatem suam: ut vel sic eum consoletur. Eccl. 12. Non agnosceat in bonis amicus et non abscondet a malis inimicus. In bonis viri inimici illius in malicia et in malicia illius amicus agnoscitur est. Secundo quia apostolus ipse vincula patiebatur pro ipsorum utilitate. et ideo inducit eis ad memoriam quasi volens eos obligare. 2. cor. 1. Siue autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute: siue consolamur pro vestra consolatione: siue exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiam earundem passionum que nos patimur. Tertio quod ut supra dicitur est cap. 3. in illa parte. Que est gloria vestra. huiusmodi erat eis ad magnam gloriam dei deus pro eis amicos et electos suos exposuit tribulationibus pro ipsorum salute. Et ideo addit. In domino id est propter deum. Et erant ad gloriam apostoli quod non ut fur aut homicida: sed ut christianus: et propter deum notitiam iesum christum vinculus erat. Ezech. 3. Ecce data sunt super te vincula et ligabunt te in eis etc. Ex consideratione vero divinorum beneficiorum inducit eos dicens: Et digne ambuletis vocatione qua vocati estis. id est attendentes dignitatem ad quam vocati estis ambuletis finem quod est convenit. Si enim quis vocatus esset ad nobile regnum indignum esset quod faceret opera rusticana. Sic monet ephesios apostolus. Quasi dicit. Vocati estis ut sitis civis scilicet domus dei ut dicitur supra cap. 2. non est dignum ut faciat opera terrena: nec ut de mundanis curetis. Ideo dicit. Digne etc. Col. 1. Ambuletis digne deo per omnia placetis. phil. 1. Digne eam gello christi conservamini. et quare? quia vocavit vos de tenentibus in admirabile lumine suo. 1. pe. 2. Consequenter cum dicit. Cum omni humilitate etc. ponit modum sue monitionis dicens. Quod digne poterit ambulare. ponit ergo quatuor virtutes et excludit quatuor vitia eis operanda. Primum autem vitium quod excludit est superbia. dum enim unus superbiens vult alij preesse: et alius similiter superbus non vult subesse causatur dissensio in societate et tollitur pax. Unde puer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Ad quod excludendum dicit. Cum omni humilitate scilicet interiori et exteriori. Eccl. 3. Quanto magis es humilis te in omnibus etc. phil. 2. In humilitate superior es invicem arbitrantes. Jac. 4. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Secundum est ira. Iracundi

em sunt propinqui ad iniuriam inferendam verbis vel factis ex quo turbationes oriuntur. puerb. 15. Vir iracundus provocat rixas. qui patiens est mitigat suscitatas. Ad hoc excludendum dicit. Mansuetudine. que mitigat rixas et pacem conservat. puerb. 3. Mansuetus dabit gratiam. ps. Mansueti autem hereditabunt terram. Eccl. 3. Fill in mansuetudine opera tua perfice et super gloria hominum diligeris. Tertium est in patientia. Quandoque enim aliquis humilis est et mansuetus in se: abstinens a molestis inferendis. non tamen patienter sustinet molestias sibi illatas vel acceptas. Ideo subdit. Cum patientia scilicet adversariorum. Jac. 1. Patientia autem opus perfectum habet. Eccl. 2. In humilitate tua patientiam habe. Hebr. 10. Patientia vobis necessaria est ut voluntatem dei facientes etc. Quartus est inordinatus zelus. Cum enim inordinate zelantes omnia que videntur iudicant: nec tempus nec locum servant. committunt turbationem in societate. Gal. 5. Si invidetis invidiam et comeditis: videte ne invidiam consummaminetis. Et ideo dicit. Supportantes invidiam in charitate scilicet mutuo sustinentes defectus aliorum. et hoc ex charitate: quia quando deficit aliquis non debet statim corrigi: nisi alius locus et tempus: sed misericorditer expectari: quia charitas omnia sustinet. 1. cor. 13. Non autem debent huiusmodi defectus supportari ex negligentia vel ex consensu et familiaritate carnali vel amicitia sed ex charitate. Gal. 6. Alter alterius onera portate etc. Ro. 15. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere. Consequenter cum dicit. Solliciti servare etc. ostendit monitionis finem. qui quidem est ut servetur unitas inter fideles. Circa quod tria facit. Primo ponit ipsam unitatem que est finis. Secundo describit modum unitatis ibi. In vinculo pacis. Tertio ponit rationem servande unitatis ibi. Sicut vocati estis etc. Dicit ergo primo. Dico quod digne ambuletis etc. Et hoc faciatis solliciti servare unitatem spiritus. Est autem duplex unitas. Una ad malefaciendum que est mala scilicet carnis. Eccl. 11. Scintilla una augetur ignis et ab uno doloso augetur sanguis. Alia est unitas spiritus que est bona ad faciendum bonum. ps. Ecce quod bonum et quod iocundum etc. Job. 17. Et sint unus sicut et nos unum sumus. Modus autem servande unitatis est in vinculo pacis. Charitas enim est coniunctio animorum. Nulla autem coniunctio stare potest nisi ligetur aliquo vinculo. Eodem modo nec coniunctio animorum per charitatem stare potest: nisi ligetur. Huiusmodi autem vix ligamen est pax que est tranquillitas modi spei et ordinis. quam scilicet unusquisque habet quod suum est. prope quod dicit. In vinculo pacis. ps. Qui posuit fines tuos pacem etc. Que quidem pax servatur in iusticia Esa. 32. Opus iusticie pax. Eccl. 6. Ne accidieris in vinculis eius. Et quare? quia certe ut dicitur ibidem Vincula illius alligatura salutaris. Hinc autem quod in homine est duplex unitas. Una scilicet membrorum ad invicem simul ordinatorum. Alia corporis et anime tertium constituentium. Apostolus autem loquitur hic de unitate ecclesie ad modum unitatis que est in homine. ideo subiungit. Unum corpus. quasi dicat. Ligemini vinculo pacis ut sitis unum corpus. Item ad primam unitatem. ut scilicet omnes fideles sint ordinati ad invicem sicut membra unius corpus constituentia. Ro. 12. Multi unus corpus sumus in christo etc. Et unus spiritus. quantum ad secundum scilicet spiritualem consensum per unitatem fidei et charitatis. Et unum corpus quo ad proximum: et unus spiritus quo ad deum. corpus que adheret deo unus spiritus est. 1. cor. 6. Deinde cum dicit. Sicut vocati estis etc. Subdit rationem huius unitatis. quia sicut videmus quod quando aliqui sunt vocati simul ad aliquod pariter habendum et mutuo percipiendum solent simul etiam manere et si

Explicatio sancti Thome

vnus scilicet finalis premium ideo debetis simul cum vnitate spiritus ambulare in vna spei vocationis. Hebre. 3. Fratres facti vocationis celestis participes. 1. cor. 1. Videte vocationem vestram etc. Sed posset aliquis dicere. Quis vocavit nos et ad quid? Respondet. 1. Pe. 5. Deus autem omnis gratie qui vocavit nos in eternam gloriam suam etc. ubi est beatitudo vestra. Apocal. 19. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.

Lectio secunda.

Vnus dominus: vna fides: vnusqueque baptisma. Unus deus et pater omnium qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis.

Posita eorum exhortatione pro seruanda ecclesiastica vnitatem in hac parte apostolus formam dicte vnitatis ipsis ephesijs insinuat. Ubi sciendum est quod eorum ecclesia dei sit sicut ciuitas est aliquid vnus et distinctus cum non sit vnus sicut simplex. sed sicut compositum ex diuersis partibus. Et ideo apostolus vno facit. Primo ostendit id quod est commune ecclesie. Secundo ostendit id quod est distinctum in ipsa ibi. Tercius autem nostrum data est gratia etc. In qualibet autem ciuitate ad hoc ut sit vna: quatuor debent esse communia scilicet vnus gubernator: vna lex: eadem insignia: et idem finis: hec autem quatuor dicit apostolus esse in ecclesia. Dicit ergo. Dico quod debetis habere vnum corpus et vnum spiritum. quia estis in vnitatem ecclesie que est vna. Propterea quia habet duces vnus scilicet et christum. Et quantum ad hoc dicit. Unus dominus non plures: pro quorum diuersis voluntatibus oportet vos discordare. Dicitur enim Hebreor. 3. Christus est tanquam filius in domo sua. Act. 2. Certissime ergo sciat omnis dominus israel. quia dominum eum et christum deus fecit iesum quem vos crucifixistis. 1. cor. 8. Unus dominus noster iesus christus. Zacha. 14. In illa die erit dominus vnus et nomen eius vnus. Secundo quia lex eius est vna. Lex enim ecclesie sit lex fidei. Ro. 3. Ubi est ergo nunc gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non. sed per legem fidei. Sed fides quandoque sumitur pro ipsa re credita scilicet illud. Hec est fides catholica etc. ista debet credi. Quas duas vero sumitur pro habitu fidei quo creditur in corde. Et de vtroque potest hoc dici. De primo ut sit sensus vna est fides id est ideo iubemini credere et eodem modo operari. quia vnus et idem est quod creditur a cunctis fidelibus. Unde vniuersalis seu catholica dicitur. vnde. 1. cor. 1. Ad ipsum dicatis id est sentiat omnes etc. Alio modo vna est fides id est vnus habitus fidei quo creditur. vna inquam non numero sed specie. quia idem debet esse in corde omnium. Et hoc modo idem voluntas dicitur vna voluntas. Tercio eadem sunt insignia ecclesie scilicet sacramenta christi inter que primus est baptisma: quod est ianna omnium aliorum. Et ideo dicit. Vnusqueque baptisma. Dicitur autem vnus triplici ratione. Primo quia baptismata non differunt secundum baptizantes. quia a quocumque confertur vniuersalem virtutem habet. quia qui baptizat interius vnus est scilicet christus. Johan. 1. Super quem verberis spiritum descendente et manente super eo: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Secundo dicitur vnus. quia datur in nomine vnus scilicet trinitatis. Mart. vi. Baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. Tertio quia iterari non potest. Penitentia autem matrimonium eucharistia et extrema vinctio iterari possunt. non autem baptismus. Hebreor. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati per baptismum et gustauerunt donum

celestis et participes facti sunt spiritu sancto. gustauerunt nihilominus bonum dei verbum virtutis seculi venturi et prolapsi sunt per peccatum. renouari rursus ad penitentiam. Non iteratur autem vel propter caracterem: vel quia causa eius non iteratur. Romano. 6. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte etc. Hunc autem christus semel pro peccatis mortuus est ut dicitur. 1. Pe. 3. Quarto in ecclesia est idem finis qui est deus. Filius enim ducit nos ad patrem. 1. cor. 15. Cum tradiderit regnum deo et patri cum euacuauerit omnem principatum et virtutem et potestatem oportet autem illud regnare etc. Et quod ad hoc subiungit dicens: Unus deus etc. Ubi primo ponit apostolus eius vnitatem. Secundo eius dignitatem ibi. Qui est super omnes etc. Circa primum duo dicit. Primum pertinet ad naturam diuinam. Unde dicit. Unus deus. Deut. 6. Audi israel dominus deus tuus vnus est. Aliud pertinet ad eius benevolentiam ad nos et ad pietatem. Unde dicit. Et pater omnium. Isa. 63. Tu domine pater noster et redemptor noster. Malach. 2. Vnus quid non pater vnus omnium nostrum: nunc quid non deus creauit nos? Dignitatem autem eius commendat ex tribus. Ex altitudine diuinitatis cum dicit. Qui est super omnes. ps. Super omnes gentes dominus etc. Ex amplitudine eius potestatis cum dicit. Per omnia. Iere. 23. Celum et terram ego impleo etc. ps. Omnia subiecisti sub pedibus eius etc. Luc. 10. et Mart. 11. Omnia mihi quippe tradita sunt. quippe quia per ipsum facta sunt. Joh. 1. Sed modo quo dicitur Sap. 11. Omnia in numero et pondere et mensura dispositi sunt. Ite ex largitate gratie cum dicit. In omnibus vobis scilicet per gratiam. Iere. 14. Ego autem in vobis es domine etc. Sed primum appropriat patri qui est fontalis principus diuinitatis et omnes creaturas excellit. Secundum filio qui est sapientia attingens a fine usque ad finem fortis. Sap. 8. Tertium vero spiritui sancto qui replet orbem terrarum. Sap. 1.

Lectio tertia.

Vnicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit. Ascendens in altum captiuam duxit captiuitates: dedit dona hominibus. Et autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre. Qui descendit: ipse est et qui ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia. Supra ostendit apostolus ecclesiasticam vnitatem quantum ad id quod in ecclesia est commune: hic idem ostendit quantum ad hoc quod singulis fidelibus membris ecclesie est proprium et speciale. Circa quod tria facit. quod primo proponit distinctionem. Secundo inducit ad hoc auctoritatem ibi. Propter quod dicit etc. Tertio ponit auctoritatis expositionem ibi. Et autem ascendit etc. Dicit ergo. Habemus in ecclesia vnus deum: vnam fidem etc. sed tamen diuersas gratias diuersis particulariter collatas habemus. quia unicuique nostrum data est gratia. Quasi dicat. Nullus nostrus est qui non sit particeps diuine gratie et communionis. Iohannis. 1. De plenitudine eius nos accepimus gratias pro gratia. Sed certe ista gratia non est data omnibus vniuersimode seu equaliter: sed secundum mensuram donationis christi id est secundum quod christus est dator et eam singulis mensurauit. Romano. 12. Habentes donationes secundum gratiam que data est nobis differentes. Hec differentia non est ex fato: nec a casu: nec ex merito: sed ex donatione christi. id est secundum quod christus nobis con-

in epistolam ad Ephesios III

mensuravit. Ipse enim solus recepit spiritum non ad mensuram. **Job. 1.** ceteri autem sancti ad mensuram recipiunt. **Ro. 12.** Unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. **1. cor. 3.** Unusquisque propriam mercedem accipiet etc. **Matth. 25.** Unicuique secundum propriam virtutem etc. Quia sicut in potestate etc. **1. petri** est dare vel non dare: ita dare tantum vel minus. **Sequitur** propter quod dicit etc. hic ponit quondam auctoritatem assumptam de ps. et refertur ad hoc quod dicit **Secundo** mensuram donationis christi. ubi tria facit. **Primo** commemorat christi ascensionem. **Secundo** humani generis liberationem. **Tertio** ponit donorum spiritualium collationem. **Partes** consequenter se. **Extendit** ergo primum dicens sic. **Propter** quod scilicet significandum dicit scilicet **pphetas** ta dicit in ps. Ascendens christus in altum etc. **Michae. 1.** Ascendit ante eos pandens iter etc. **Job. 39.** In altis alas erigit etc. Ascendens in quibus sed non solus. quia captivum duxit captivitate. eos scilicet quos **dyabolus** captivum duxerat: humanum enim genus captivum erat et sancti in charitate decedentes qui meruerunt gloriam in captivitate **dyaboli** detinebantur quasi captivi in limbo **Esa. 5.** Ductus est captivus populus meus etc. Hanc ergo captivitatem christus liberavit et secum duxit in celum. **Esa. 49.** Nihil quid tollitur a forti preda aut quod captum fuerit a robusto salvabitur ac saluum poterit esse. quia hec dicit dominus **Equidem** et captivitas a forti tollitur et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Sed certe hoc non verificatur solum quantum ad iam mortuos sed etiam quantum ad viventes qui captivi tenebantur sub peccato quos a peccato liberans servos fecit iusticie vt dicitur. **Ro. 6.** Et sic quodammodo eos in captivitatem duxit non ad perniciem sed ad salutem. **Luce. 5.** Ex hoc iam homines eris captives. **Non** solum autem homines a captivitate eripuit et sue servituti subiecit sed etiam eos spiritualibus bonis donavit. **Unde** subdit: **Dedit** dona hominibus scilicet gratie et glorie. **ps.** Gratiam et gloriam dabit dominus. **2. pe. 1.** Per quem et premissa nobis promissa donavit etc. **Hec** est contrarium quod in littera precedenti dicitur. **Acceptit** dona in hominibus quia certe ipse dedit vt deus et accepit vt homo in fidelibus sicut in membris suis. **Dedit** in celo sicut deus et accepit in terra secundum modum loquendi quo dicitur. **Matth. 25.** **Quod** vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. **De** inde cum dicit. **Quia** autem ascendit etc. **Exponit** propositam auctoritatem et primo quantum ad ascensionem. **Secundo** quantum ad materiam donationis ibi. **Et** ipse dedit etc. **Circa** primum duo facit. **Primo** ostendit quomodo descendit ibi. **Qui** descendit. **Secundo** quomodo ascendit ibi. **Qui** ascendit etc. **Circa** primum considerandum est quod cum christus vere sit deus inconueniens videbatur quod sibi conueneret descendere: quia nihil est deo sublimius. **Et** ideo ad hanc dubitationem excludendam subdit apostolus. **Quia** autem ascendit quid est: nisi quia et descendit primus etc. **Ac** si diceret. **Ideo** postea dixi quod ascendit. quia ipse primo descenderat vt ascenderet: aliter enim ascendere non potuisset. **Quo** autem descendit subdit dicens: quia in inferioribus partes terre. **Quod** potest intelligi dupliciter. **Uno** modo vt per inferiores partes terre intelligantur iste partes terre in quibus nos habitamus: que dicuntur inferiores eo quod sunt infra celum et aerem. **In** has autem partes terre dicitur descendisse filius dei non motu locali sed assumptione inferioris et terrene nature sicut illud **psalm. 2.** **Ex** inuauit semetipsum etc. **Alio** modo potest intelligi de inferno qui etiam infra nos est. **Illuc** enim descendit dominus secundum animam vt inde sanctos liberaret. **Et** sic videtur hoc eis conuenire quod dixerat. **Captiuam** duxit captiuitatem **1. ach. 9.** Tu quoque in sanguine testamenti qui eduxisti victos tuos de lacu in quo non erat aqua. **Apoc.**

10. **Vidi** alium angelum forte descendente de celo etc. **Exod. 3.** **Vidi** afflictionem populi mei qui est in egypto etc. **Et** sequitur. **Et** descendit liberare eum. **De** inde cum dicit. **Qui** descendit etc. **Manifestat** eius ascensionem quantum ad tria. **Primo** quantum ad personam ascendente cui dicit. **Qui** descendit ipse est qui ascendit etc. **In** quo designatur unitas persone dei et hominis. **Descendit** enim sicut dictum est filius dei assumendo humanam naturam ascendit autem filius hominis secundum humanam naturam ad vitam immortalis sublimitatem. **Et** sic est idem filius dei qui descendit: et filius hominis qui ascendit. **Joban. 3.** **Re**mo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. **ubi** notatur quod humiliter qui volenter descendunt spiritualiter deo sublimante ascendunt. quia qui se humiliat exaltabitur. **Luce. 14. 7. 18.** **Secundo** ostendit terminum ascensionis cui dicit: **Super** omnes celos. **ps.** **Qui** ascendit super omnes celos ad orientem. **Hec** solum intelligendum est quod ascendit super omnes celos corporales: sed etiam super omnem spirituale creaturam. **supra** cap. 1. **Constituens** illum ad dexteram suam in celestibus super omnem principatum et potestatem et virtutes et dominationem et omne nomen quod nominatur etc. **Tertio** ponit ascensionis fructum cum dicit: **Ut** adimpleret omnia. id est omne genus hominum spiritualibus donis repletur. **ps.** **Replebimur** in bonis donis tuis. **Eccl. 24.** **Generationibus** meis adimplerentur. **Ut** vt adimpleret omnia. id est vt ad effectum perduceret omnia que de ipso erant scripta **Luce** vlti. **Oportet** impleri omnia que scripta sunt in lege et prophetis et psalmis de me.

Lectio quarta.

Et ipse dedit quosdam quidem apostolos. quosdam autem prophetas. alios vero euangelistas. alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij in edificationem corporis christi: donec occurramus omnes in unitate fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum. in mensura etatis plenitudinis christi. **Hic** exponit apostolus quod supra dixerat de donatione donorum. **Circa** quod duo facit. **Primo** ostendit quod donum singulis fidelibus dedit donorum diuersitate. **Secundo** ostendit illorum donorum fructum et utilitatem ibi. **Ad** consummationem sanctorum etc. **Et** quia per dona christi diuersi status et munera in ecclesia designantur. **considerandum** est quod inter dona christi primo ponit apostolos. **Unde** dicit. **Et** ipse dedit quosdam quidem apostolos. **Luce. 6.** **Elegit** ex ipsis quos et apostolos nominauit. **1. cor. 12.** **Quosdam** quidem posuit in ecclesia: primus apostolos. **Secundo** prophetas. **Tertio** doctores. **Quarto** virtutes. **Apostoli** primo loco ponuntur. quia ipsi priuilegiati fuerunt in omnibus donis christi. **Habuerunt** enim plenitudinem gratie et sapientie quidem quantum ad reuelationem diuinorum misteriorum. **Luce** vlti. **Aperuit** eis sensum vt intelligerent etc. **Mar. 4. 2. Luc. 8.** **Vobis** datum est noscere misterium regni dei etc. **Joban. 15.** **Omnia** que audiui a patre meo nota feci vobis. **Habuerunt** etiam copiam eloquij et ad annunciandum euangelium. **Luce. 21.** **Pabo** vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contra dicere omnes aduersarij vestri. **Matth. vltimo.** **Antes** in mundum vniuersum predicate etc. **Habuerunt** etiam prerogatiuam auctoritatis et potentie quantum ad curam dominici gregis **Joban. vltimo.** **Pasce** oves meas. **2. corinth. 10.** **De** potestate nostra quas dedit nobis deus in

Explanatio sancti Thome

edificationem non in destructione vestram etc. Ideo apostolus subiungit hic tres gradus ecclesiasticos sicut participacione singulorum premisorum. Nam quia ad reuelacionem diuinorum misteriorum subdit Quosdam autem prophetas qui prenuntiatores fuerunt incarnacionis christi de quibus dicitur. i. Pe. 1. Prophete qui de futura in vobis gloria prophetauerunt. Mat. 11. Omnes enim prophete et lex vsque ad Iohannem prophetauerunt. Sed apostoli prophetantes fuerunt post aduentum christi gaudia vite future. Apocalip. 1. Beatus qui legit et audit verba prophetie huius etc. Item exponentes antiquorum prophetarum prophetias. i. corin. 14. Emulamini spiritualia magis autem vt prophetet. Mat. thei. 23. Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes etc. Quantum vero ad annuncianum euangelium subdit Alios vero euangelistas qui scilicet habent officium predicandi euangelium. vel etiam conscribendi quibus non essent de principalibus apostolis. Romanor. 10. Quam speciosi pedes euangelizantium pacem etc. Esa. 41. Dabo hierusalem euangelistam. Quantum vero ad curam ecclesie subdit. Alios autem pastores curam scilicet domus gregis habentes. Et sub eodem addit. Et doctores ad ostendendum quod proprium officium pastorum ecclesie est docere ea que pertinent ad fidem et bonos mores. Dispensare autem temporalia non pertinet ad episcopos qui sunt apostolorum successores sed magis ad diaconos. Actuum. 6. Non est equum nos derelinquere verbum dei: et ministrare mensis. Tit. 1. Amplectentem eum qui habet doctrinam est. fidelem sermones. Dicitur de episcopo. Iere. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meum et pascunt vos scientia et doctrina. Deinde cum dicit. Ad consummationem sanctorum etc. Ostendit fructum predictorum doctorum seu officiorum. Et circa hoc duo facit. quia primo assignat fructum. Secundo ostendit qualiter fideles ad hunc fructum possent aduenire ibi. Et iam non sum paruuli etc. Prima iterum in duas. Primo proponit effectum proximum. Secundo ostendit fructum vltimum ibi. Donec occurramus omnes etc. Effectus autem proximus predictorum ad tria. Vno modo quantum ad ipsos qui sunt in officijs constituti quibus ad hoc sunt collata dona spiritualia: vt ministrant deo et proximis. Et quantum ad hoc dicit. In opus ministerij per quod scilicet procuratur honor dei: et salus proximorum. i. cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros christi etc. Esa. 61. Ministri dei dicitur vobis. Alio modo quantum ad perfectionem iam credentium cum dicit. Ad consummationem. id est perfectionem sanctorum. id est eorum qui iam sunt sanctificati per fidem christi. Et enim specialiter debent intendere prelati ad subditos suos vt eos ad statum perfectionis perducant vnde et ipsi perfectiores sunt: vt dicit Dionysius in ecclesiastica hierarchia. Hebr. 6. Ad perfectionem seramur etc. Esa. 10. Consummatio abbreviata inundabit iusticiam. Consummationem enim et abbreviationem dominus deus exercituum faciet etc. Tertio quantum ad conversionem infidelium et quantum ad hoc dicit. In edificationem corporis christi id est vt conuertant infideles ex quibus edificat ecclesia christi. que est corpus eius. i. cor. 14. Ad edificationem et exhortationem et consolationem. Et sequitur ibidem. Maior est qui prophetat quam qui linguis loquitur: nisi forte interpretetur vt ecclesia edificationem accipiat. Et ibi dicit. Omnia ad edificationem fiant. Deinde cum dicit. Donec occurramus etc. Assignat fructum vltimum. Et potest intelligi dupliciter. Vno modo de fructu simpliciter vltimo: qui erit in resurrectione sanctorum. Et secundum hoc duo tanguntur. Primo quidem congregatio resur-

gentium et corporalis et spiritualis. Corporalis quidem erit congregatio in hoc quod omnes sancti resurgentes congregabunt ad christum. Mat. 24. Vbi quis fuerit corpus illuc congregabunt et aquile. Et quantum ad hoc dicit. Donec occurramus omnes etc. Quasi dicat. vsque ad hoc extenditur predictum ministerium et consummatio sanctorum: et edificatio ecclesie: donec in resurrectione occurramus christo. Mat. 25. Ecce spiritus venit exire obuia ei Amos. 4. Prepara te in occursum dei tui israel etc. Et etiam occurramus nobis inuicem. i. ioh. 4. Simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera. Philip. 3. Si in quo modo occurramus ad resurrectionem que est ex mortuis. Spiritualis autem congregatio attenditur quantum ad meritum quidem secundum finem. et quantum ad hoc dicit. In unitatem fidei. supra eodem. Unus dominus vna fides etc. Item supra in eodem. Solliciti seruare unitatem spiritus etc. Quantum vero ad primum finem perfectam visionem et cognitionem de qua. i. corinthiorum. 13. Tunc cognoscemus sicut et cogniti sumus. Et quantum ad hoc dicit. Et agnitionis filij dei. Iere. 31. Omnes enim cognoscent me. Secundo ponit predictum fructum quantum ad perfectionem resurgentium. Et primo ponit ipsam perfectionem cum dicit. In virum perfectum. Vbi non est intelligendum sicut quidam intellexerunt. quod scilicet femine mutantur in sexum virilem in resurrectione. quia vterque sexus permanebit non quidem ad comixtionem sexuum que tunc decetero non erit sed solum ad virum perfectum ad designandum omnimodam perfectionem illius status. i. corinthiorum. 13. Cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est. Et propter hoc vir magis sumitur secundum quod diuiditur contra puerum. secundum quod diuiditur contra feminam. Secundo ostendit exemplar huius perfectionis cum dicit. In mensura etatis plenitudine christi. Vbi considerandum est. quod corpus christi verum est exemplar corporis militis. vtriusque enim constat ex pluribus membris in vnum collectis. Corpus autem christi fuit perductum ad plenam etatem virilem. scilicet trigintatium fere annorum in qua mortuus fuit. Huiusmodi ergo etatis plenitudini conformabit etas sanctorum resurgentium: in quibus nulla erit imperfectio nec defectus senectutis. Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Alio modo potest intelligi de fructu vltimo presentis vite: in qua quidem sibi occurrunt omnes fideles ad vnam fidem et agnitionem veritatis. Ioh. 10. Alias oves habeo que non sunt de hoc ouili etc. In qua perficitur etiam corpus christi missi cum spirituali perfectione ad similitudinem corporis christi veri. Et secundum hoc totum corpus ecclesie dicitur corpus virile secundum illam similitudinem qua vixit apostolus. Galathas. 4. Quato tempore heres paruuli est nihil differat a seruo etc.

Lectio quinta.

Ut iam non simus paruuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine in nequicia hominum. in astucia ad circueuentionem erroris. Veritate autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia qui est caput christus: ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subinstruimus secundum operationem

in epistolam ad Ephesios III

rationem in mensuram vniuscuiusq; membri augmentum corporis facit: in edificati-
onem sui in charitate.

Posita donoy spiritualiu diuersitate et fructu eoy: hic ostendit apostolus quod ad fructu illum perueniam? Circa quod duo facit. Primo duo impedimenta remouet. Secundo modu veniendi docet ibi. Veritatez facientes etc. Dicit ergo: bene dictum e qd hic e fructus vltimus istorum donoy qd scz occurram? domino in viru perfectum etc. Ergo oportet nos videre vt iam no simus paruuli. sz certe viri perfecti quia qd diu aliquis e puer non e perfectus vir. Oportet ergo qd deserat pueritiam qui domio dehyz occurrere. Sic faciebat ap's. p'me Cor. 13. Quando factus sum vir enacuauit ea qd erant paruuli. Condicio autem pueri e qd non e fixus vel determinatus in aliquo sed credit omni verbo. Si ergo volum? exhibere nos vt viros p'teros oportet qd deseram? cogitatione fluctuantem id e instabilem. Et hoc e qd dicit. Fluctuantes. p'me Cor. 14. Nolite paruuli effici sensibus sed malicia paruuli estote. Dicunt autem fluctuantes a fluctu quia tales ad modu fluctus no sunt firmi i fide. Jac. p'mo. Qui eni h'sitat similis e fluctui maris qui a vento mouet et circumferitur. Hunc autem necesse e nos stabiles esse et non fluctuare. Et quia ventus e praua doctrina: de qua merito dicitur Prouer. 25. Ventus a quillo dissipat pluuias, Dat. 7. Descendit pluuia: venerit flumina: flauerunt venti et irruerunt in domu illam et cecidit et fuit ruina eius magna. Ideo dicit. Et no circumferamini omni vento doctrine etc. Quasi dicat. Nulla doctrina puerfa p'plant ad comotionem cordis et ruinas spiritualis edificij debemus moueri quia non est bona doctrina: qd pater ex tribus. Primo ex eius principio qd est nequicia hominum: ideo non est bona doctrina sed falsa et neq; qua dogmatizat aliquis ad perditionem animaruz: vt obtineat principatum: si cut doctrina arrij nequissimi qui crepus medius vt de ipso possit exponi illud. Eccl. 31. Testimonium nequicie eius verum est. Item talis doctrina peruersa e quod pater. Secundo ex eius processu qui e astutia: quia cum dolo id e vnum intendit et aliud simulat. p'pter quod apostolus dicit. scbe Cor. 11. Timeo ne sicut serpens euam seduxit astucia sua: ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate que e in christo iesu. Tertio patet hoc idem ex effectu: quia effectus talis doctrine e ad circumuentionem erroris non ad denarios: vel alia temporalia acquirenda: sed ad seminandos errores seducunt et circumuentione tales doctores: de quib? dicitur. scbe Th. 3. Mali homines et seductores proficiunt in peias errantes et in errorem mittentes. Deinde cum dicit. Veritatem autem facientes etc. ostensis impedimentis per que a fructu donoy spiritualium impeditur quis hic ostendit qualiter ad fructum debitum peruenitur. Et arguit sic. Statim dicitur e qd si volum? ad spiritualium donoy fructum peruenire oportet vt ia non simus paruuli etc. Sed tandem sum? paruuli qd diu virilem statu no attingimus ac crescim?. ergo nobis necessarium e vt crescamus. At hoc e quod dicit Veritatez autem facientes etc. Duo ergo facit. Primo ostendit in quo debemus crescere. Secundo per quem ibi. In illo per omnia etc. Dicit ergo quantum ad primum veritatez facientes crescimus: et hoc in duob? scilicet in bono opere et forma boni operis que duo sunt: veritas et charitas. Veritas autem quandoq; dicitur omne opus bonum. vt Job. p'mo. In captiuitate tamen positus viam veritatis non deseruit. Faciamus ergo veritatem scz om-

ne opus bonum vel veritatem doctrine quia non suffice re nobis debet audire vel docere veritate: sed oportet facere: p'pter hoc dicebat apostolus prime Th. 4. Hoc enim facies et teipm saluuz facies et eos qd te audiunt. Et nota ergo factores verbi etc. vt dicitur Jac. p'mo. Quia factores iustificabunt: vt habetur Ro. 2. Et hoc si fiat in charitate que e forma boni operis. p'me Cor. 16. Viriliter agite et confortetur cor vestrum et omnia opera v'ra i charitate fiant. Quia certe aliter nihil valerent. prime Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Sed qd in via dei non progredi e regredi: ideo subdit apostolus Et crescimus in illo. etc. vbi tria facit. Primo ostendit auctorem nostri augmenti. Secundo eius veritate Tertio modum augmenti. Secunda ibi. Ex quo totum corpus. Tertia ibi. Scdm operationem in mensuram vniuscuiusq; membri. Dicit ergo. Crescimus in illo scilicet christo. de quo p'me Pet. 2. In eo crescat in salutem. In illo inq; qui e caput nostrum christus: et in ecclesia qd e corpus ipius: vt dicitur Col. p'mo. Crescimus inq; no in possessionibus: sicut dicitur Job. p'mo. Possessio ei? creuit in terra: sed in spiritualibus. Nec in vno tantum: sed per omnia: id e in omni bono fructificantem et crescentes. p'me Cor. 10. Omnia in gloriam dei facite. etc. Et ibi sequitur. Sicut et ego per omnia omnib? placeo. De hoc commendat corinthios apostolus dicens. p'me Cor. 11. Omnia precepta inquit mea tenetis. Consequenter cum dicit. Ex quo totu corpus etc. ostendit veritate xpi per quem crescere debeamus. Ibi sciendū e qd corp? naturale tria habet. sc. copactione mēbroz adinuicem: ligatione per nervos et mutua subministratioz. 1. Cor. 12. Si dixerit pes quoniam no sum man? no su de corpore: no ideo no e de corpore. Et si dixerit auris quoniam no sum oculus no sum de corpore etc. Si totum corpus est odoratus vbi auditus. Spiritualiter ergo sicut vnu corpus efficitur ex multis his trib? modis scz per compactione seu adunationem: p' ligationem et per mutua operatione et subuentione: ita vt omnia que sunt a capite corporali. scz compactio: nervorum ligatio: ad opus motio fluunt a capite nostro xpo in corpore ecclesie. Et primo copactio p' fidem. Unde dicit. Ex quo scz xpo qui est caput nostru vt modo dicitur est: totum corp? compactum e id est coadunatum. ps. Dispersiones i'rael congregabit. Abac. 2. Congregabit ad se omnes gentes et coaceruabit ad se omnes populo e. De hoc dicitur Col. 2. Caput ex quo totum corp? per nexu et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentu dei. Secundo fluit a christo capite in corp? ecclesie sue mysticum connexio et colligatio quia oportet adunata aliquo nexu vel vinculo necci vel colligari. Et p'pter hoc dicit. Et conneruz per omnem iunctura subministratioz: id est per fide et charitate que connectunt et coniungunt mēbra corporis mystici ad mutua subministratioz. Eccl. 39. Omnia opera domini bona et omne opus hora sua subministrabit. Unde ipse apostolus confidens de ista mutua subministratioz que e inter membra ecclesie per diuina cōiunctioz ne dicebat Job. p'mo. Scio enim qd in hoc proueniet i salutē per nostram oronem et subministratioz spirit? iesu christi. Tertio a capite xpo in membris vt augmententur influitur virtus actualiter operandi. Unde dicit Scdm mensurā vniuscuiusq; membri augmentum corporis faciens. Quasi dicat. Non solum a capite nostro christo e membrorum ecclesie copactio per fidem nec sola cōnexio vel colligatio per mutua subministratioz charitatis: sz certe ab ipso e actual mēbroz opatio siue ad op? motio sz mēsurā et competentia cuiuslibet membri.

Explanatio sancti Thome

Unde dicit qd facit augmentum corporis fm operatiōez
et mensuram vniuscuiusqz membri debite mensurati: qz
non solum per fidem corpus mysticum cōpaginatur nec
solum per charitatem subministratiōem connectentem
augetur corpus: sed per actualem motionem ad operati
onem quā deus facit in nobis. Unde Esa. 26. Oia ope
ra nostra operatus est deus: qui in omnibus operatur vt
dicitur p̄me Coz. 12. Et hec expositio concordat glosa
tori Sz ad quid augmentat deus vnumquodqz mēbrū?
vt corpus edificet. supra. 2. In quo omnis edificatio con
structa crescit in templum sanctum in domino in quo et
vos coedificamini etc. Unde p̄me Coz. 3. Dei edificatiō
estis. Et hec oia sunt in charitate: quia vt dicitur p̄me
Coz. 8. Charitas edificat. Vel in charitate facit deus
hec omnia id est ex mera dilectione. Iere. 31. In charita
te perpetua dilexi te. ideo attraxi te miserans. Rursusqz
Edificabo et edificaberis. Hoc est ergo qd dicit. In edifi
cationem sui in charitate.

Lectio sexta.

Hec ergo dico et testificor i dño vt iā
nō ambuletis sicut et gentesambu
lant in vanitate sensus sui: tenebris
obscuratū habētes intellectū. alienati a vi
ta dei p̄ ignorantia q̄ ē in illis p̄pter cecita
tē cordis: ip̄oz: qui desperantes semetip̄os
tradiderūt impudicicie in operationē imū
dicie omnis in auariciam.

Supra monuit ap̄la ep̄bēfos vt manerent in eccl̄ast̄ica
vinitate describēdo modum eius et formam: in hac parte
docet eos viā per quā possint manere in eccl̄ast̄astica vni
tate. Et primo facit hoc. Secundo ostendit potestatem
hanc adimplenda precepta in fine ep̄stole ibi. Decetes
ro fratres confortamini. etc. Prima in duas. Primo pro
ponit precepta ad omnes. Secundo pertinentia ad sin
gulos gradus eccl̄e ibi. Mulieres viris suis subdite
sint etc. Prima in duas. Primo proponit quedā precep
ta generalia ad que reducuntur omnia alia. Secundo
ponit sp̄alia ibi. Propter qd deponētes mendaciū etc.
Prima iterū in duas quia cum intentio apostoli sit eos
reuocare a veteri cōsuetudine ad nouā christi doctrinam
Primo ostendit doctrinā xp̄i esse cōtrariam antique per
uersitati gentilitatis. Secdo inducit eos vt eā deponant
et eā que christi est assumant ibi. Deponite vos fm p̄sti
tinam etc. Prima in duas: quia primo describit cōuersa
tionē gentilium. Secundo ostendit qd ei contrariā do
ctrina christi ibi. Vos autē nō ita etc. Prima tres. Pri
mo hortat eos vt declinēt cōuersationē gentilium. Se
cundo describit eam quantū ad interiorē animū ibi. Te
nebris obscuratū etc. Tertio quantū ad exteriorē modū
ibi. Qui desperātes etc. Dicit ergo ad hoc qd possitis im
plere ea que dicta sunt: dico. i. nō obsecro vt primo: sz di
co et testificor hoc qd dixi Gal. 5. Testificor autē oī homi
ni rursus circūcidenti se quoniam debitor ē vniuersē le
gis faciende. 2. Thy. 4. Testificor corā deo et xp̄o iesu
etc. Et quid? Et iam scz tēpore fidei et cōuersiōis ad xp̄m
quia iam vos mundi estis. Jo. 15. Non ambuletis. i. vis
uatis. Gal. 5. Si spiritu viuimus sp̄m et ambulemus etc.
Et hoc sicut gentiles ambulant. prime Coz. 12. Scitis
quoniam cum gētes essetis ad simulacra muta prout ou
cebant cuntes etc. Non sic igitur ambuletis. Proverb.
p̄mo. Filli mi ne ambules cum eis: prohibe pedē tuum a
semitis eorum etc. Consequenter cum dicit. In vani

tate sensus sui. reddit causam huius p̄hibitionis. Vbi
notandum est qd cum ambulare sp̄aliter sit proficere sz
illud. Esa. 26. Recer' callus iusti ad ambulādū etc. Gen.
17. Ambula corāz me et esto p̄fct'. Sz abrae. Ad hoc er
go vt hō iuste ambulet. i. sp̄aliter p̄ficiat oportet tria q̄
in ip̄o sunt regulari et ordinari. In homie enim est rō iu
dicans de particularibus agendis. Itē intellectus vni
uersalium p̄ncipiorum qui est sinderesis. tertio lex diuina
seu deus. Quandocūqz ergo aliquis fm ista tria si
bi inuicem ordinata dirigit: ita qd actio ordinet fm iudi
cium rōnis: et hec scz rō iudicat fm intellectum rectū vel
sinderesim: et hec scz sinderesis ordinetur fm legē diuina
nam: tunc actio est bona et meritoria. Sed vita gentiliū
nō est talis imo deficit in predictis tribus. quia p̄mo de
ficit a rōne iudicante quia ambulant in vanitate sensus
sui. Sensus autē est vis apprehensua per quā iudicam'
singularia. Unde aliquis homo rectus dicitur quando
bene iudicat de agendis. Sed sensus iste quandoqz est
rectus: quandoqz ē vanus. Rectus dicitur quādo debi
ta regula regit qua venit ad debitū finem. Vanus autē
quando indebita regula ductus nō venit ad debitū finē
Sap. 13. Vanū sunt oēs homies in quibus nō subest sci
entia dei etc. Ro. 1. Euanerunt in cogitatiōibus suis.
etc. Iere. 2. Ambulauerūt post vanitates suas et vani fa
cti sunt etc. Quare? quia certe rō istorū in agendis nō vi
rigebat ab intellectu illuminato sed erroneo. Et hoc est
qd ait. Tenebris obscuratū habentes intellectū. Ro. 1.
Obscuratū est insipiens cor eorum. ps. Nescierunt nes
qz intellexerunt in tenebris ambulant. Et rō ē qd tales
nō sunt p̄cipies diuini luminis seu legis diuine illumi
nantis et regulāris: p̄pter qd subdit. Alienati a vita dei
id ē a deo qui est vita anime. Jo. 14. Ego sum via veritas
et vita. Vel a vita dei. i. a charitate et gr̄a sp̄ali qua
anima viuūt formaliter. Ro. 6. Gratia autē dei vita eter
na. Isti autem erant sine spe vite eterne qz ponebant mor
talitātē anime contra fidē et p̄phetiā. Sap. 2. Nescierūt
sacramenta dei neqz sperauerūt mercedē iusticie neqz iu
dicauerūt honorē animarū sanctarum etc. Vel a vita dei
id ē a vita sancte viuendi que ē per fidem. Gal. 2. Alio
ego iā nō ego etc. Iustus autē ex fide viuūt: vt dicit Ro.
p̄mo. Vel que ē per charitatē. p̄me. Jo. 3. Nos scimus
quia transiit sumus de morte ad vitam quoniam diligim
us fr̄es etc. Nō sic autē isti sed magis alienati. Quid
autē huius alienationis tangit scz ignorantia nō
stellaz vel cursus syderuz sed nature diuine. p̄me Coz.
15. Ignorantiam quidem dei quidam habent quia certe
tunc solū in iudea notus erat deus: sed modo vt dicit Act.
17. tēpora huius ignorantie despiciens deus tunc an
nunciat hominib' vt omnes vbiqz penitentia agant etc.
Huius autē ignorantie deus nō erat cā quantū de se erat
quia vt dicit Roma. p̄mo. Deus illis reuelauit: sed certe
causa erat illis propter cecitatē cordis ip̄oz. Et vere di
cit cecitatē qd ex creaturis nō poterāt venire in noticiam
creatoris: qz vt dicit Sap. 2. Excecauit eos malicia eor
um et nescierunt sacramēta dei neqz mercedem speraue
runt iusticie. Et hoc ē qd sequitur. Qui desperātes. etc.
Vbi ostendit apostolus quales erant in exteriori conuer
satione quoniam sine spe et hoc quia alienati a vita. Job. 7
Desperavi nequāqz vltra iam viuaz etc. Iere. 18. Despe
rauimus post cogitatiōes nostras ibimus: et vniuscuiqz
post prauitates cordis sui malefaciem'. Et hoc ē quod le
quit. Tradiderūt semetip̄os impudicicie etc. Et hoc les
gi potest dupliciter v' separatim vt dicatur in auaricia:
id est quia auari erant. Roma. p̄mo. Repletos omni
iniquitate et malicia: fornicatione. auaricia. etc. Hebreo
rum. 13. Sint mores sine auaricia. etc. Quia vt dicitur

in epistolam ad Ephesios III

Ecl. 10. Avaro nihil e selesti? Propter qd Abba. 2. **Ec** qui congregat auaricia malay domui sue etc. Potest etiam legi coniunctim cum precedentibus: vt dicatur in auaricia id est auare ita vt sit modificas precedentia. **Et** fm hoc aggrauat eoz vita triplr. qz pmo peccauerit no ex passione sed poti ex electoe. **Si** dicit. Tradiderunt semetipos ipudicicie. Quasi dicat. No passionibus vel infirmitate peccauerunt sed semetipos tradiderunt etc. **Judib. 7.** Sponte tradam nos ocs ppro holofernis. **cc. 2. Cor. 12.** No egerunt pnam sup imundicia et fornicatione et ipudicicia qua gesserunt. Secdo ex actuali effrenatione. **1. Pet. 2.** Post carne in concupiscentia imundicie ambulat etc. **Et** io dicit. In opatione ois imundicie. **Eccl. 14.** Isti posuerunt imudicias suas in cordib suis etc. Tertio aggrauat eoz pctm ex continuatione: qz incesanter peccabat. **Dee. 4.** Fornicati fut et no cessauerunt qm oim reliquerunt. **Si** dicit. In auaricia. i. ardentet et insatiabiliter. **2. Pet. 2.** Oculos habetes plenos adultetrij et insatiabilis delicti: pellicientes atas instabiles cor exercitatu auaricie habetes maledictionis filij etc.

Lectio septima.

Vos aut non ita didicistis xpm si tamen illi audistis et i ipso edocti estis sicut e veritas et iesu deponite vos scdm pntina conuersatione veteret hominez qui corruptitur scdm desideria erroris. Renouamini aut spu mentis vre et induite nouum homine qui scdm deuz creatus e in iusticia et sanctitate.

Stensa pueritate gentilis conuersationis: hic ondit apls qz doctrina xpi totalit contraria e isti conuersationi et statui **Et** qz pueret res qda doctrina xpi dixerit no ee alia vita. post ista: sz aiam mori cu coepe vt aialia: io apls ostendit pmo doctrina xpi contraria esse vite et statui precedenti. **Secdo** ondit conditioes debitas doctrine xpi ibi. Deponite vos etc. **Dicit** ergo. Ita dicit e q illi desperantes etc. vos aut no ita audiuistis xpm scz ee imitandu. **Quo** ergo. **Ipi** est vos a deo didicistis vt diligat inuice **1. Thes. 4.** Itaqz frs state et tenete traditioes quas credidistis **Et** **1. Thes. 2.** Quo tenebim? **Et** **1. Thes. 2.** Qu cum accepissetis a nobis verbu audit? dei accepistis illud no vt verbu hoim sed sicut e vere verbu dei etc. **Col. 2.** Radicati et supedificati in ipso et confirmati in fide sicut didicistis abundates in illo in gratia actione. **Et** hoc certe si tu illi audistis qz auditus deseruit discipline. **Si** p quia. **Quia** hec e anuiciatio quam audistis: vt **dz. 1. Jo. 1.** **Et** hoc xpi ad pdicatioes fidei **Ecl. 24.** Qui audit me no confundet **Prover. 15.** Auris q audit increpationes vite i medio sapientu comozabit etc. **Et** in illo edocti estis scz quo pnticia ad fide fut custodienda et adimplenda. **Mar. 11.** **Secerunt** sicut erat edocti etc. **Et** hoc sicut e veritas. **Quasi** dicat. **Si** audiuistis fide xpi pdicari et quo pdicata debeant adimpleri estis edocti sicut iesus de quo pdicauit vobis q e veritas. **Et** **Vos** aut no ita. sz oz ambulare sicut aliqui desperates. **Sed** quo: **Subdit.** Deponite vos etc. **Que** qdem lra pot legi dupli. **Ano** mo vt dicat deponere: et tunc costruit cu precedentib sic. ita e veritas in qua edocti estis in iesu deponere vos etc. **Si** aut dicat deponite: q lra coius habet. dicem? qz qz contraria e et vtrata et doctrina gentiliu vite et doctrine iesu in qua edocti estis restat vt deponatis etc. **Duo** ergo facit q: cu primo extirpanda sint vitia q inserant virtutes. **Primo** docet eos statui pntine ac veteris conuersationis deponere. **Se**

cundo nouu statui iesu assumere ibi. **Renouamini** aut spu. **Et** **Dicit** ergo deponite etc. vbi tra fut considerada. **Pri**mo qd intelligit p veteret holem. **Dicunt** aliq qz hic ho vetus exterior: nouo vero de interior. **Sz** dicendum e qz ho vetus de tam interior q exterior q subicit vetustati qru ad aiam p pctm et qru ad corp. qz mēbra corporis sunt arma peccati. **Et** sic subiectus ho pcto fm aiam et corpus de vetus ho fm q illa vetusta fut q sunt i via corruptionis vel in ipso corrupti. qz qd antiquat et senescit pape interitū e. vt **dz. Heb. 8.** **Et** sic ho subiectus pcto de vetus. qz e in via corruptionis ppter qd subdit. **Qui** corrupti fm desideria erroris. **Ita** vna qd qz corrupti cu recedunt ab origine nature sue. **Natura** aut hois e vt desiderium eius tendat ad id qd e fm rōnem. **Perfectio** aut et bonū rōnis e veritas. **Qu** ergo rō tendit ad errorē et desiderij ex hoc errore corrupti. tūc vetus ho de. **Dicit** autē fm desideria scz mala. **Ro. 13.** Carnis curā ne feceris in desiderijs. **pme** **1. Thes. 6.** Desideria multa et nocua et inutilia q mergunt hoim in interitū et pdionē etc. **Qu** aut hec desideria in quibusdā trahunt ex infirmitate. in quibusdā vero ex malicia sicut in illis qui dicit deuz p uidentia no hre. io dicit. **Erroris** qz in talibus errābus corrupti intellectus et affectus. **Vel** fm desideria erroris id e q hoies faciunt errare. fm illud **Sap. 2.** **Hec** cogitauerunt et errauerunt etc. **Prover. 14.** Imprudentia stultoz erratis. **Sz** quō deponendus fut docet apls dicens. **Col. 3.** Expoliantes vos veteret hoiez cu a cubus suis. etc. **Ho** ergo substātalit de deponi vel expoliari sz soluz q ad opa mala vel conuersationē. **1. Pet. 2.** Conuersationē vram inter gētes habētes bonā. **pme** **1. Thes. 4.** **Exēplū** esto fidelū in verbo et conuersatione. **De** inde cuz dicit **Renouamini** etc. ostendit q debemus nouuz statui idne re. circa qd tria facit. **Pri**mo ondit p qd conseq possimus de nouitate. **Secundo** in q hec nouitas consistat. **Tertio** q sit. **Quartū** ad pntia dicit. **Renouamini** spiritu. etc. vbi notādū e qz sz spūs multiplici dicat. in hoie tamē triplex spūs inuenit. **1.** spūs sanctus. **pme** **Cor. 3.** **Nescitis** qz tēplum dei estis et spūs dei habitat in vobis. **Itē** spūs rōnalis. **Gal. 5.** **Caro** concupiscit aduersus spm. **Itē** spūs fantasiticus. **Dee. 14.** **Scitote** israel stultū pphetam insānū vix spiritale. **1.** fantasiticū. **Hoc** ergo qd dicit **Spu** mentis sumit p spiritu scō. **Dicit** autē eam renouationis ee spm scō qui habitat i mente nra. **Gal. 4.** **Dis** sit deus spm filij sui in corda etc. **ps.** **Emitte** spm tuum et creabunt etc. **Vel** pot accipi spūs p spiritu rōnali. et tunc spūs idem est q mens nra et est simile huic qd **dz. Col. 2.** **In** expoliatione corpis carnis. **1.** corpis q est caro. ita hic spūs mentis. **1.** spūs q est mens. hoc aut dicit qz in nobis e ali? spūs q no e mens: q scz e cois nobis et brutis. **Dicit** aut: **renouamini** spm mentis: qz illud qd non e corruptū est nouū nec renouatione indiget. **Ita** si adā corrupt? no fuis set renouatione no indiguisset nec nos etiā. **Sed** qz corruptus fuit renouatione indiguit et ei? posteriores. **Et** io oz renouari nos in pnti fm aiam et in futuro fm corpus qn corruptibile hoc induit in corruptionē et mortale imoztalitate: vt **dz. 1. Cor. 15.** **Dicit** ergo renouamini spm hic scz qz nisi in pnti spūs renouet nūq corp? ei? inouabitur. **Vel** pot exponi spm mentis. **1.** mēte vra spūali facta. et in idē redit. **In** quo aut hec renouatio consistat quantū ad secundū subdit tū dicit. **Induite** nouū hoim etc. **Dic** aduertēdū est q sicut vnusquisqz rei primū vetustatis pncipium fuit adam per quem peccatus in omnes intrauit ita pncipiuz primū nouitatis et renouationis xps e qz sic in adam ocs moriunt: ita et in xpo ois viuificabuntur. **Unde** **Gal. vl.** **In** xpo iesu neqz circūcisio neqz ppucium aliqd valet sz noua creatura. **Induim** ergo dnm nostrū

Dmna deonna noua

Explanatio sancti Thome

Iesum xpm. Ro. 13. Que aut sit renouatio ostendit cu dicitur Qui fm deu creat? et c. Hoc aut pot intelligi tripliciter. **Primo** no sic vt ly qui referat ad spm. i. sps qd e mes nra z creat? est a deo scz in originali iusticia scz i sui nouitas te. **Secundo** recreatus noua creatioe vt esset iustus. supra. 2. **Creati** in xpo iesu in ogibus bonis. **Tercio** ly qd pot referri ad nouum hoiem scz xpm Et tunc construet sic. **Qui** creatus e. i. format? in vtero virginis fm deu. i. no semie humano sps scd. **Tunc** creat? e fm esse gre z plenitudinis z hoc in iusticia quo ad hoies in scitate quo ad deum: et hoc veritatis no falsitatis. **Luc. 2.** In scitate z iusticia. **Tunc** vt scitas sit i corde. veritas i ore: iusticia in ope.

Lectio octaua.

Propter qd deponentes mendaciaz loquimini veritate vnusquisqz cum proximo suo: qm sumus inuicē mēbra. Irascimini z nolite peccare. Sol nō occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo.

Supra posita generali monitioe vt nouitate induerent: hic aplos ponit pcepta spalia. **Circa** qd duo facit. **Primo** ihibet eis pctā interiora corrupentia spm. **Secundo** pctā exteriora qd corrupunt carnē ibi. **Fornicatio** aut zc. **Prima** i duas. **Primo** phibet pctā qd i deordinatione ppria consistit **Secundo** pctā qd consistunt i deordinatione alteri? ibi. **Dissermo mal?** zc. **Prima** itez in tres: qz pmo phibet pctm corrupens rōnale. **Secundo** pctm deordinās irascibile ibi. **Irascimi** z nolite peccare zc. **Tercio** pctm ptinēs ad cōcupiscibile ibi. **Qui** furabat zc. **Circa** pimum tria facit. **Primo** qz vni istoz phibet. **Secundo** inducit ad aliud. **Tercio** rōnem assignat. **Prohibet** ergo illud. pmo qd ad verē hoiez ptinet ita vt ista ira sit expositiua hui? qd pdi xerat. **Induite** noui hoiez: ad quē induendū pmo phibet mendaciū qz p hoc pctm oris: corrupit veritas rōnis. **Unde** dicit. **Propter** qd scz noui hoiez induendū deponetes mendaciū: s. pniciosū. **Et** postea inducit ad nouitatez dicens **Iach. 4.** Loquimini veritatez vnusqzqz cū proximo suo. **Et** quare? **Quia** sum? inuicē mēbra. **Debra** est scz inuicēz diligūt z se inuāt mutuo i veritate. **Ro. 12.** **Unū** corp? sum? in xpo: singuli aut alter alterius membra.

Sequit. **Irascimi** zc. vbi phibet pctm: corrupens irascibilez. **Circa** qd tria facit. **Primo** ponit monitioez. **Secundo** eā exponit ibi. **Sol** nō occidat zc. **Tercio** rōnem reddit ibi. **Nolite** locū zc. **Monitioez** aut ponit cū dicit. **Irascimi** zc. **Qd** pot exponi duplr. qz duplex ē spēs ire quedā bona: quedā mala. **Mala** qdem qn inordinare tendit in vindictā scz contra iusticiā: bona vero qn in vindictā debitā qn scz qd irascit qn oz cū qbus z qtu oportet. **Et** de vtraqz pot exponi. **Si** de mala: sic est sensus. **Nō** pceptū s. pmittit. **Quasi** dicat. **Si** sic est qz motus ire in surgat qd humanū est nolite peccare. i. nolite perducere ad effectū p osensū. pmo **Coz. 10.** **Temptatio** vos nō apprehendat nisi hūana qz certe qui aliē irascit fratri suo re? erit iudicio: vt dicit. **Mat. 5.** **De** hac ira monebat **Ioseph** fratres suos **Gen. 45.** **Ne** irascimi in via. **Si** aut exponat de bona sic tenet nō solum pmissiue vt pmo sed imperatiue: irascimi scz cōtra pctā vā: qm duplex est vindicta quam hō appetit. **Una** de seipso peccate: z sic pntā est quedā vindicta quā hō facit z caput de seipso. **Et** hec est bona ira: z de hac dicit imperatiue. **Irascimi** scz cōtra pctā vā: z nolite peccare scz de cetero: nec talia pmittere qra q itez oporteat irasci. **Nō** credit aliq? hō secure possit sibi ipsi irasci. ppter pctā sua sed nō pximo suo pro

pter sua sed nō est ita sicut contra seipsum potest quis ira sci propter peccata propria ita proximo suo propter sua ergo irascimini cōtra vitia aliena: z hoc cum zelo. **Mat. 25.** **Phineez** auertit iram meam a filiis isrl: quia zelo meo comor? est cōtra eos. **Sic** helyas. **3. Reg. 19.** **Zelo** zelat? sū p dno deo exercitū quia dereliqit pacē tū dñi filij isrl zc. **Et** nolite peccare pueniendo rōnez sed ponit? sequēdo. **Iac. 1.** **Sit** aut ois hō velox ad audiendūz tardus aut ad loquēdū z tardus ad irā zc. **Sequitur.** **Sol** nō occidat zc. vbi exponit qd dixerat z fm tres p dictas expositiōes pot tripliciter exponi. quia si de mala ira tunc sic. **Sol** zc. i. nō pmissiue in ira pcepta: sed ante solis occasum deponatis qz lz pmittat motus ppter fragilitatē nō pmittit moza. **Si** de bona z hoc ptra pctā p ptra: tunc sic. **Sol** id ē xps. **Mal. 4.** **Oriet** vobis timentib? nomē meū sol iusticie zc. **Nō** occidat sup iracundiam vram. i. sup pctā vā: p quib? itez oporteat vos irasci z vosmet inter ipos punire. **Si** cōtra pctā aliena sic accipit sol. s. rōnis. **Ecl. 12.** **Memēto** creatoris tui i diebus iuuetutis tue anteq? veniat rps afflictionis z appropinquet āni de quibus dica s. **Nō** mibi placēt anteq? tenebrescat sol zc. **Sol** nō occidat sup iracundiā vram. i. obte nebrez dictamē rōnis. **Iob. 5.** **Alz** stultū interficit iracūdia. **Sequit.** **Nolite** locū dare diabolo: vbi assignat rōnem monitiois. **Diabolus** est hz locū in nobis p peccatū vel p cōsensū. **Iob. 13.** **Cū** diabolus iā misisset in cor vt traderet eū iudas zc. **Et** sequit ibidē qz post buccellā introiit in eū satanas. **Hūc** aut bmoī passionē multū inclināt ad cōsensū z maxime qn puerit iudiciū rōnis. z hoc spēaliter facit ira qd consistit in accensione sanguinis q quidē rōne velocitatis sui motus pcedit iudiciū rōnis. **Et** qz sic nobis p turbatis diabolus icipit locū hēre i nobis iō dicit. **Nolite** locū dare diabolo. **Quasi** dicat. **Nō** pueritis in ira qz p hoc datus locū diabolo. qz tot? diabolus iracūdis ē. ps. **Liberatoz** me? de inimicis meis iracūdis. **Intra** aut hoēm cū furore z ira. **Apo. 12.** **De** scendit diabolus ad vos habēs irā magnā. **Hoc** aut non pot facere saltē in aīa qd iū hō iustus ē. **Hec** aut iusticia p iram amittit qz ira viri iusticia dei nō opat: vt dicit. **Iac. pmo.** **Si** ergo nō vultis locū dare diabolo saltē in aīa: sol non occidat sup iracundiam vestram. **Ecl. 11.** **Aufer** iram a corde tuo.

Lectio nona.

Qui furabat iā nō fure: magis aut laboret: operādo manib? suis quod bonū ē: vt habeat vnde tribuat necessitate patienti. **Omnis** sermo malus ex ore vestro nō procedat: sed si quis bon? ad edificationē fidei: vt det grām audientib?.

Exclusa supra vetustate hois quātū ad vim rōnale z irascibile: hic prohibet eā quātū ad cōcupiscibile pueniētē ex eoz inordinata z cupiscētia. **Circa** qd duo facit. **Primo** phibet cōcupiscibilez vetustatē. **Secundo** hortat ad ei? nouitatē ibi. **Magis** aut laboret zc. **Ad** vetustatē autēz cōcupiscibilez ptinet furtū qd puenit ex corrupto z inordinato appetitu rei tēporalis. **Iō** dicit. **Qui** furabatur: iā nō fure? zc. **Quasi** dicat. **Qui** habebat cōcupiscibilez corruptiā z vetustā ex corrupto appetitu rerū tēporalium iā nō fure? s. si vult cōcupiscibilez renouare: qz vt dicitur **Ecl. 4.** **Sup** furem cōfusio. ppter hoc dicit. **Exo. 20.** **Nō** furtū facies. **Et** qz aliquis possit se excusare pte paupertatis. ideo dicit. **Magis** laboret zc. sicut ipse fecit aplos vt dicit. **Act. 20.** **Argentū** z aurū nullius cōcupiui aut vestez vōsipi scitis quoniamz ad ea que mibi opus erant z his q

Explanatio sancti Thome

hic ē clamor: *Esa. 5. Expectavi ut faceret iudiciū: et ecce iniquitas et iusticia et ecce clamor. Ideo dicit. Et clamor similiter et blasphemia vel cōtra deū vel cōtra sanctos. Leuit. 24. Quicumq; blasphemauerit nomen domini morte moriat. Ideo dicit. Et blasphemia Et addit. Tol latur a vobis cū omni malicia scz operis. 1. Pet. 2. Des ponentes omnē maliciā et omnē dolum et simulationem. Deinde cum dicit. Estote autē. 2c. ponit pertinentia ad nouitatē contrariam passionib; pmissis: contra ama ritudinē benignitatē. Unde dicit. Estote autē inuicē be nigni qz benignus ē spiritus sapientie. 2c. Unde dicit. Misericordes. Luc. 6. Estote ergo misericordes sicut et pater vester misericors ē. Contra indignationē cōdona tionē. Unde dicit. Donantes inuicē. Col. 3. Donantes vobis inuicē si quis aduersus aliquē habet querelam si cut deus donauit vobis. Ro. 8. Qui etiam pprio filio suo nō pepercit. Et panlo post sequit. Quō non etiā cui; illo nobis omnia donauit.*

Capitulū quintū.

Estote ergo imitatores dei sicut filij charissimi: et ambulate in dilectione sicut et xps dilexit nos: et tradidit semetipm p nobis oblationē et hostiā deo in odore suauitatis.

Postea exhortatione ad benignitatē et misericordiā que sunt effectus charitatis: hic ostendit eis exemplū. Circa qd duo facit. Primo inducit eos ad imitationē cen plaris. s. dei. Secūdo ostendit in quo debent ipm imitari. ibi. Et ambulate 2c. Dicit ergo. Dixi q; debetis donare inuicē sicut et deus in xpo donauit vobis ergo estote imitatores dei: qz hoc necessariū est licet difficile sit. *Ecl. 2. Quid ē in q; homo ut possit sequi regē factorez suū: Nunq; tamē perficiet natura humana nisi in cōiun ctione ad deū. Unde Job. 23. Vestigia eius secut; ē pes meus: ergo imitandus ē quō habemus possibilitatē: qz ad filiū p̄tinet patrem imitari. Et ideo subdit. Sicut filij patre scz per creationē. Deutero. 32. Nonne ipse ē pater tuus qui possedit et fecit et creauit te. Et addit. Charissi mi quos scz elegit ad p̄icipationem sui spūs. Sequitur. Et ambulate. 2c. Ubi primo ponit imitandi moduz qz in charitate. Secūdo ostendit imense charitatis signuz ibi. Et tradidit 2c. Ergo simus filij charissimi hoc facit charitas dei. Ro. 8. Nō enī accepistis spm seruituz: nis iterū in timore sed accepistis spm adoptionis filioz in quo clamam; abba pater. Ipe enī spūs testimoniū red dit spiritui nostro qz sumus filij dei. Debem; ergo ipm in dilectione imitari. Et dicit ambulate. i. semp; p̄fite. Sen. 15. Ambula corā me et esto p̄fectus. Et hoc in dile ctione qz dilectio ē tale bonū in quo debet hō proficere: et tale debitu qd debet homo semp; soluere. Ro. 13. Mes mini quicquā debeatis nisi inuicēz diligatis. Vel in dile ctione qz ē via sequēdi deū magis de p̄pino. prime Cor. 13. Adhuc excellentiorē viā vobis demonstro. Si linguis hominū loquar et angeloz. Et. Col. 3. Sup oia hec charitatē habētes 2c. Et hoc ē templo xpi. An sub dit. Sicut et xps dilexit nos. Jo. 13. Cū dilexisset suos q; erant in mundo in finē dilexit eos. Et qz fm gregoriū p̄batio dilectionis exhibitio est operis. ideo subdit. Et tradidit semetipm p nobis. Apo. 1. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nris. Gal. 2. In fide viuo filij dei qui dis lexit me et tradidit in mortem semetipm p me. Esa. 53. Tradidit in mortē animā suam. 2c. Nec autē mors fuit nobis vtilis et necessaria: ideo subdit. Oblationē et ho*

stiam 2c. Loquit autē hic apls more veteris legis i qua ut dicit *Leuit. 4.* quādo quis peccauerat offerri debebat p eo hostia et oblatio que dicit p peccato. Item quā quis agebat gratias deo vli aliqd cosequi volebat oportebat offerri hostiā pacificam. ut dicit *Leuit. 3.* Que q; dem erat in oblationē suauissimi odoris oīo. ut dicitur ibidem. Nec autē facta sunt per xpm: qz vti p̄ctis mun dāremur et gloriā cosequeremur tradidit semetipm pro nobis in oblationē per ea que in vita gessit. *Esa. 53.* Oblatus ē qz ipse voluit 2c. Et hostiā pro peccato. et hoc in odore suauitatis. Alludit autēz dicit qd dicit *Leuit. 3.* Sed certe ille odor nō erat tunc deo acceptus fm se sed fm suā significatiōē inquantū significabat oblationem odoriferam corporis xpi filij dei. *Sen. 2.* Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. *Can. 1.* Trabe me post te cur remus in odore vnguentoz tuoz. Sic autē debem; nos sacrificare deo spūaliter. ps. Sacrificiū deo spūs. 2c.

Lectio secunda.

Fornicatio autē et ois imundicia aut auaricia nec nominet in vobis sicut decet sc̄tos: aut turpitudine: aut stultiloquiū: aut scurrilitas que ad rē nō p̄tinet sed magis gratiarū actio.

Supra posita monitiōe apls ut deposita vetustate ephe sij nouitatē assumeret p̄hibendo vitia spūalia: hic pro hibet eisdem vitia etiā carnalia. Diuidit autē in duas. Primo enī prohibet vetustatē vitorū carnaliū. Secūdo inducit ad nouitatē ibi. Videte itaq; frēs 2c. Prima iterū diuidit in tres. Primo excludit vetustatē vitorūz Secūdo pponit penā eoz. ibi. Hoc autē sc̄tore. 2c. Tertio excludit fallaciā ibi. Nemo vos seducat 2c. P̄tia iterū in duas. P̄tio excludit quedā vitia p̄cipalia. Secūdo excludit quedam adiuncta ibi. Aut turpitudine 2c. Excludit autē tria vitia. s. luxuriā naturālē que ē cum nō sua. Unde dicit. Fornicatio 2c. *Dee. 4.* Spūs enī fornicationū decepit eos. 1. *Cor. 6.* Fugate fornicationez. Sic faciebat *Job. 31.* p̄pigi sedus cū oculis meis ut nec cogitāre de virgine. Dicit autē fornicatio a fornice. i. arcu triūphali iuxta quos erant lupanaria. *Proverb. 20.* Et omnis imundicia 2c. i. omnis pollutio contra naturā scz que nō ordinat ad generationē. *Gal. 5.* Manifesta sunt opa carnis q; sunt fornicatio imundicia luxuria 2c. Tertio excludit auariciā. S; quare hoc? Nunq; ē idē cū pctis carnalib;. R̄nde dicendū ē qz nō nec totaliter diuisa s; mediū inter spūalia et carnalia pctā qd p̄z sic. In pctō sūt duo. s. obiectū pcti et delectatio in obiecto. Quodā ergo sūt pctā quoz obiectū et delectatio ē spūalis sic ita. Raz vindicta q; ē obiectū ire et delectatio ei; ē qd spūale: et s̄lr inanis glia. Quodā vero sūt oīo carnalia et obiectū et delectatio sicut gula et luxuria: s; auaricia tenet medium qz ei; obiectū ē carnale scz pecunia s; delectatio ē spūalis: qz aio quiescit qz in pecunia et iō cōmuerat auaricia cū pctis carnalib; rōne obiecti: cū spūalib; vero rōne delectatiōis. *Heb. vlt.* Sing; mores sine auaricia. Vel dicendū ē qz auaricia opponit iusticiē: vñ ponit p̄spē luxurie q; ē adulteriū qd ē iniustus vsus mulieris alteri: sic auaricia iniust; vsus pecunie. S; supra dixit Qui furabat 2c. hic autē dicit qz nec noiet 2c. qz in pugna spūali vitia carnalia p̄tio occurrūt vicēda qz frustra pugnat qz p̄tra it̄rfeca nisi p̄mo vicat extr̄feca scz carnalia: p̄tra q; sp; re manet bellū. Et iō dicit. Nec noiet i vobis sic decet sc̄tos s. abstinere a factis a cogitationib; et a dictis. *Esa. 41.* Perdā babilonis nomē et reliq;as et p̄genitē et germen.